

3. Wspólna Europa – jak i po co?

Unia Europejska zakłada głęboką integrację ekonomiczną i polityczną wszystkich państw członkowskich. W ostatnich latach do Unii przystąpiły nowe kraje (w 2007 r. Bułgaria i Rumunia, a w 2013 – Chorwacja) – postawiło to przed nią nowe wyzwania oraz wywołało debatę na temat przyszłości zjednoczonej Europy. Uczniowie poznają jedenastu Ojców Założycieli oraz proces integracji europejskiej oraz jego najważniejsze etapy, jakie zostały wyznaczone przez cztery kolejne dokumenty: traktaty rzymskie, traktaty z Maastricht, Nicei i Lizbony. Dowiadują się, jak są realizowane w UE zasady pomocniczości i solidarności. Mają też okazję przyjrzeć się różnym koncepcjom funkcjonowania Unii oraz jej dalszego rozszerzania, mogą rozważyć „za” i „przeciw” oraz wyrazić własną opinię na ten temat. Dowiadują się też, jakie są najważniejsze instytucje Unii Europejskiej i czym się zajmują, a także skąd biorą się pieniądze w unijnym budżecie i w jaki sposób są wydawane, między innymi na politykę regionalną Unii. Wyszukują informacje na temat środków unijnych, z których korzysta nasze państwo. Sprawdzają, w jaki sposób i na co są wydawane środki unijne w ich gminie i regionie.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- wymienia cele działania Unii Europejskiej; przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w tej organizacji dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie – dział XII pkt 2;
- przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej i Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego – dział XII pkt 3;
- **poza podstawą:** znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy oraz obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wyjaśnić, w jakim celu powstała Unia Europejska, oraz wskazać jej współczesne zadania;
- wymienić najważniejsze etapy jednoczenia się Europy oraz najważniejsze ustalenia zawartych w tych etapach traktatów;
- wymienić i wskazać na mapie kraje należące do UE oraz te, które chciałyby do niej wstąpić;
- przedstawić własne stanowisko na temat dalszego rozszerzania UE;
- wymienić najważniejsze instytucje UE oraz krótko opisać ich zadania;
- wskazać główne źródła finansowe UE;
- wyjaśnić, na co są przeznaczane środki finansowe z budżetu UE;
- wykazać na przykładach, jak jest realizowana zasada solidarności w UE.

METODY PRACY

- wykład
- praca z tekstem
- praca w grupach lub w parach
- notatka
- debata
- praca z mapą
- miniwykład
- rozmowa nauczająca
- burza mózgów
- miniprezentacje

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- arkusze papieru i flamastry
- mapa polityczna Europy

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Droga do wspólnej Europy” (praca z tekstem, praca w grupach). Przypomnij, że jednym z celów polskiej polityki zagranicznej było włączenie Polski do struktur UE. Zapisz na tablicy datę naszego przystąpienia do Unii. Poleć następnie uczniom i uczennicom, by zapoznali się z tekstem „Droga do wspólnej Europy” (s. 256–257) oraz opracowali schematyczny rysunek (oś czasu, kamienie milowe itp.) przedstawiający najważniejsze etapy jednoczenia się Europy. Najciekawsze (i najbardziej bogate pod względem treści) plakaty powieście w widocznym miejscu sali.

2. „Znajdź na mapie” (praca z mapą). Poproś uczniów, by kolejno podchodzili do mapy i wskazywali na niej obecnych członków UE, zaczynając od tych, którzy do niej wstąpili najwcześniej. Zadaniem każdego ucznia będzie w domu znalezienie na mapie w atlasie oficjalnych kandydatów do UE, kraje strefy EURO i strefy Schengen oraz należące EFTA (mogą skorzystać z mapki na s. 257 i tabelki na s. 259–260). Dodatkowo przygotują do quizu minimum po dwa pytania dotyczące wybranego kraju (jedno z pytań powinno uwzględniać status danego kraju, np. czy jest to kraj członkowski, czy kandydujący do UE). Przykładowe pytania znajdują się w ćwiczeniu na s. 257.

ROZWINIĘCIE

2. „Działać sprawniej” (wykład). Uzupełnij zaprezentowane na plakatach informacje, podkreślając znaczenie traktatów z Maastricht, Nicei i Lizbony dla obecnego funkcjonowania Unii (Maastricht, 1992: wspólna polityka gospodarcza i walutowa, jak również zagraniczna, spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa, ustanowienie obywatelstwa unijnego; Nicea, 2001: określenie składu i struktury organów UE po rozszerzeniu oraz ustalenie nowego podziału głosów; Lizbona, 2007, wszedł w życie w 2009: usprawnienie funkcjonowania Unii, w tym działań instytucji unijnych, potrzeba utworzenia stanowiska „prezydenta”, przyjęcie *Karty praw podstawowych*). Wyjaśnij, na czym polega ustanowione w traktacie z Maastricht obywatelstwo unijne, co to jest unia gospodarcza oraz czym są zasady

Zeszyt
ćwiczeń
s. 129–130
ćwicz. 4

Zeszyt
ćwiczeń
s. 129
ćwicz. 3

pomocniczości i solidarności. Przedstaw też najważniejsze ustalenia traktatu z Nicei i Lizbony (wszystkie informacje znajdziesz w tekście „Działac sprawnej” na s. 260–261).

3. „Główne instytucje Unii Europejskiej” (burza mózgów, praca w grupach, mini-prezentacje). Zapytaj uczniów i uczennice, czy wiedzą, jakie instytucje funkcjonują w UE. Zapisz ich nazwy na tablicy – wykreśl spośród nich nieprawdziwe lub błędne, a podkreśl prawdziwe, na koniec dopisz te, których brakuje. Następnie podziel klasę na pięć zespołów i przydziel każdemu po jednej instytucji Unii. Poleć uczniom i uczennicom, by przeczytali odpowiedni fragment tekstu „Główne instytucje Unii Europejskiej” (s. 258–259) i krótko zaprezentowali najważniejsze ich zdaniem informacje (zadania, struktura i uprawnienia instytucji). Na koniec przedstawiciele zespołów prezentują klasie swoją instytucję unijną.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 130
ćwicz. 6

Zapytaj, czy potrafią wskazać polskich polityków, którzy w tych instytucjach pełnią lub pełnili istotne funkcje (np. Jerzy Buzek – przewodniczący Parlamentu Europejskiego, Donald Tusk – Przewodniczący Rady Europejskiej).

Zeszyt
ćwiczeń
s. 128–129
ćwicz. 2

4. „Budżet Unii Europejskiej” (praca w parach, analiza wykresów, miniwykład). Zwróć uwagę, że Unia Europejska, aby mogła funkcjonować, musi posiadać – podobnie jak państwa – własne środki finansowe. Podkreśl też, że budżet UE to nie tylko dochody, ale także wydatki.

Następnie zapytaj, czy potrafią wskazać w najbliższej okolicy inwestycje finansowane ze środków unijnych. Poproś, by w parach wypisali jak najwięcej takich inwestycji – na forum podsumuj ćwiczenie, zwracając uwagę na fakt, że środki finansowe UE nie są przeznaczane wyłącznie na inwestycje budowlane. Opowiedz o projektach edukacyjnych, kulturalnych czy społecznych, które nie mogłyby być zrealizowane w naszym kraju, gdyby nie środki z różnych programów dotacyjnych UE. Wskaż podczas miniwykładu, z jakiego konkretnego programu zostały dane inwestycje sfinansowane (np. Krajowy Plan Odbudowy z Next Generation EU), zachęć też uczniów, by przyjrzeni się schematowi „Fundusze Europejskie 2021–2027” (s. 263). Zainteresowanym uczniom poleć, żeby poszli na spacer po okolicy, po którym uzupełnią listę z lekcji o nowe inwestycje. Zadanie to mogą wykonać w parach. Podpowiedz, by skontaktowali się w tej sprawie z urzędem gminy.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 131–132
ćwicz. 8, 9

ZAKOŃCZENIE

5. „Rozszerzać czy nie?” (przygotowanie do debaty). Przypomnij, że oficjalnymi kandydatami do UE są: Albania, Bośnia i Hercegowina, Gruzja, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia, Ukraina i Turcja. Zwróć uwagę, że wśród obywateli Unii występują różne opinie na temat rozszerzenia. Na przykład możesz przypomnieć spór, jaki powstał po rozpoczęciu przez Turcję negocjacji członkowskich, a także debatę obywatelską z 2007 r., w czasie której większość obywateli Unii opowiedziała się przeciwko przyjęciu tego państwa do UE. Na kolejnych zajęciach (lub po lekcjach) zorganizujcie debatę pt. „Rozszerzać czy nie? Jesteście za czy przeciw?”.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 130
ćwicz. 5

6. Praca domowa dla ochotników. Przedstaw dwie propozycje pracy domowej do wyboru (w zależności o typu zadania, uczniowie mogą je wykonać w parach lub w małym zespole). Oto one:

- „Euro także dla nas” (praca w grupach). Podziel uczniów i uczennice na małe zespoły. Poleć, by każdy z nich wykonał kolejno zadania z ćwiczenia ze s. 263–264. Zachęć do wykorzystania różnorodnych środków wyrazu.

- „Ty też weszłaś/wszedłeś do Unii” (praca własna, praca w parach). Zadać uczniom i uczennicom następującą pracę: *Jak widzisz swoją przyszłość w zjednoczonej Europie? Na co masz nadzieję? Czego się obawiasz? Co ty możesz zrobić, aby spełniły się twoje nadzieje, a nie obawy?* Mogą napisać samodzielnie esej albo wykonać w parach pracę plastyczną (komiks lub kolaż).

ĆWICZENIA DODATKOWE

→ **„Dużi czy mali?”** (analiza danych, praca własna). Poproś uczniów i uczennice, aby przeanalizowali dane w tabeli na s. 259–260 i odpowiedzieli w zeszytach na pytania:

1. *Na podstawie tabelki ze s. 259–260 określ, jakie miejsce pod względem obszaru, ludności i gęstości zaludnienia zajmuje Polska w Unii Europejskiej. Czy na tle innych krajów jesteście państwem względnie dużym, czy małym?*
2. *Które kraje UE osiągnęły najwyższy dochód w przeliczeniu na jednego mieszkańca (PKB na 1 mieszkańca)? A które najniższy? Porównaj stopę bezrobocia w różnych państwach.*
3. *Jak wygląda gospodarcza pozycja Polski na tle innych – starych i nowych członków UE?*

→ Zorganizuj debatę klasową pt. **„Rozszerzać czy nie? Jesteście za czy przeciw?”** (jeśli będzie to możliwe, zaproponuj uczniom debatę międzyszkolną). Uczniowie – najpierw w parach, a potem w czwórkach – formułują argumenty za przyjęciem nowych państw do UE oraz przeciw niemu. Warto przy tym pamiętać, że celem debaty nie jest sformułowanie wspólnego stanowiska w tej sprawie, ale rozmowa o problemach i perspektywach związanych z dalszym rozszerzaniem Unii. Jeśli nie uda się przeprowadzić debaty, można zaproponować uczniom, by wykorzystali sformułowane argumenty, wykonując pracę plastyczną pt. **„Europa – osiedle zamknięte czy otwarte?”** (ćwiczenie na s. 262).

→ **„Ojcowie założyciele”** (analiza źródeł). Zapytaj uczennice i uczniów, jakie postaci kojarzą im się z początkiem Unii Europejskiej. Wyjaśnij pojęcie „ojcowie założyciele” i wskaż dwa kluczowe nazwiska: Robert Schuman i Jean Monnet. Poproś, by odszukali informacje na temat każdej z tych postaci: Kim byli? Czym się zasłużyli? Następnie uczniowie wypisują w zeszytach inne postaci, które ich zdaniem miały (lub mają współcześnie) wpływ na rozwój idei integracji europejskiej.

Uwaga! Materiał poza podstawą programową. Decyzję o realizacji ćwiczenia zostawiamy nauczycielce lub nauczycielowi.

Wszystkim zainteresowanym tematyką europejską polecamy publikację pt. **„Temat: Europa. Scenariusze lekcji europejskiej”**, która powstała z okazji 60. rocznicy podpisania traktatów rzymskich. Zawiera ona 16 scenariuszy wraz z materiałami pomocniczymi do wykorzystania podczas zajęć w następujących obszarach tematycznych: Geneza integracji europejskiej; Moje prawa w Unii Europejskiej; Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?; Wartości europejskie; Kulturalna Europa; Bezpieczna Europa (pokój, bezpieczeństwo, dobrobyt); Europa badań i odkryć naukowych; Euro w portfelu; Przyszłość Europy. Autorami materiałów są nauczyciele i nauczycielki ze szkół ponadpodstawowych o bardzo różnych profilach z dużych i mniejszych miejscowości oraz pracownicy bibliotek. Znaczny wkład w ich opracowanie miało CEO. Proponowane scenariusze mogą być realizowane jako cykl poświęcony tematyce europejskiej, ale też jako pojedyncze zajęcia przedmiotowe. Publikacja dostępna na stronie KOSS w zakładce **„Dla nauczycieli/Uczyć inaczej”**.